

Ryhmäkokojen muodostuminen itsenäistä tekemistä vaativissa oppiaineissa

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa korostetaan erityisesti käsityöaineissa (tekninen työ, tekstiilityö) sekä kotitaloudessa oppimisen perustuvan tuottamistoimintaan, konkreettiseen toimintaan sekä työn tekemiseen itsenäisesti yksin ja yhteistyössä muiden kanssa.

Opetussuunnitelman tavoitteisiin pääsemisen vähimmäisedellytyksenä on, että jokaisella opetusryhmän jäsenellä on yhdenvertainen oikeus omaan perustyöpaikkaan. Työsuojelujärjestelmän mukaisessa tilojen käyttöönottotarkastuksessa arvioidaan ja määritellään minkälaisella ja –kokoisella opetusryhmällä opettaja pystyy käytössään olevassa opetustilassa turvallisesti järjestämään ja antamaan opetussuunnitelman mukaista opetusta.

Työpaikkojen määrittely on suoritettava myös silloin, kun luokan laitteistoa tai toimintaedellytyksiä on muutettu.

Opetusryhmän koko työopetuksessa

Opetusryhmäkoko on sidoksissa käytettävissä olevaan opetustilaan ja opetuksen järjestäjän (kunnan opetustoimi, koulun johtaja, rehtori) vastuulla on järjestää opetus siten, että turvallisuusnäkökohdat otetaan huomioon. Opetusryhmien koon kasvaminen eri syistä on aiheuttanut sen, että myös sellaisissa aineissa, joissa vahingonvaara on tavallista suurempi (tekninen työ, kotitalous, tekstiilityö, fy/ke laboratoriotyöt) on ryhmäkoko vaikea saada sopeutettua olemassa oleviin tiloihin. Nämä tilat on mitoitettu kuitenkin siten, että tilassa työskentelevien määrä on rajattu. Jos opetusryhmän koko on tätä enimmäismäärää suurempi on opetus järjestettävä siten, ettei tilassa työskennellä normaaliin tapaan koko opetusryhmän kanssa. Oppilasryhmä jaetaan esim. siten, että varsinainen työskentely tapahtuu enimmäisoppilasmäärän puitteissa. Jos tilassa joudutaan opettamaan koko opetusryhmää, tulee opetus sopeuttaa olosuhteisiin, esim. pelkkä demonstraatio tai teoriaopetus.

Johtajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että myös opettajilla on käytössään voimassa olevat työturvallisuusmääräykset ja -lait sekä koneisiin ja tiloihin liittyvät ehdot.

Lain tai asetuksen tasoissa säädöksissä ei ole yksityiskohtaisesti ja selkeästi määritelty tai mitoitettu tiettyihin tiloihin sallittua oppilas- /henkilömäärää (poikkeuksena mm. työskentelypaikan sisäilman ja ilmavaihdon mitoituksista henkilömäärään mahdollisesti vaikuttavat rajoitukset).

Oppilasryhmäkoon määrittely työopetuksessa tulee perustua vaarojen tunnistamis- ja riskien arvioimisprosessiin, jossa todellinen opetustilanne ja mahdolliset arvaamattomat poikkeavat seikat huomioidaan.

Oppilaiden ryhmäkokoja rajoittavina tekijöinä voidaan siis arvioida olevan mm.:

- käytettävissä oleva tila ja tilaan mahtuvat oppilastyöpaikat
- opettajan opetus- ja valvontavelvollisuuden mahdollistaminen
- opettajan työn mahdollisesti lisääntyvät haitalliset kuormitustekijät oppilasmäärän kasvaessa
- oppilasaines sekä opetuksen luonne (teoriaopetus, demonstraatio, oppilastyöskentely).

Tämän lisäksi tilojen suunnittelun lähtökohtana voidaan pitää opetushallituksen laatimia tilaohjeita, jotka on laadittu ja mitoitettu ”normaaleissa opetusolosuhteissa” 16 oppilaan ryhmäkoolle (esim. tn, ts,ko).

Oppilaiden suunnitellun ryhmäkoon ja työskentelypaikan (oppilastyöpaikan) mitoituksista poikettaessa (siis tiloihin nähden suurempi tai vastaavasti pienempi oppilasryhmä) on toimenpide aina oltava perusteltavissa opetukseen liittyvän toiminnan, tilojen toimivuuden sekä luonnollisesti turvallisuuden näkökulmista.

Näissä tilanteissa päätösvalta ja vastuu asiassa, tarvittaessa tapauskohtaisesti, on koulun rehtorilla ja/tai tarvittaessa kunnan opetuksen järjestämisestä vastaavalla johtajalla.

Esimerkki teknisen työn tilan ryhmäkokoon vaikuttavista tekijöistä

Eri työsuojelupiirien tarkastuspyynnöissä korostetaan erityisesti opetustilan ja opetusryhmän kokoa. Työturvallisuus ohjeiden mukaisesti puutyössä oppilaspaikka on puutyöpenkin pitkä sivu 80 cm. Puutyöpenkin pitkien sivujen keskinäisen etäisyyden tulee olla vähintään 110 cm.

Puutyöpenkkien sijoittelussa tulee huomioida kulkuväylien vaatima tila 120 cm. Penkkien ollessa rivissä lyhyiden sivujen etäisyys on 100 cm. Milloin puutyöpenkin toinen pitkä sivu tai pääty rajoittuu muuhun tilaan kuin höyläpenkkiin, tulee oppilaan työskentelyalueeksi varata 80 cm

Metalli työpöytien väli tulee olla vähintään 110 cm. Pöydän leveys on 100-120 cm ja työskentelytila yhtä oppilasta kohden 80 cm. Silloin kun työpöydän pitkä sivu rajoittuu muuhun tilaan kuin toiseen pöytään, tulee oppilaan työskentelytilaksi varata 60 cm.

Mikäli kunnan opetustoimi ja yläasteen rehtorit sijoittavat ylisuuria ryhmiä teknisen työn tiloihin, työsuojeluviranomainen edellyttää, että kukaan oppilaista ei saa ottaa käteensä mitään teräviä esineitä eikä koneita ja laitteita saa käyttää. Jotta tilanne on hallittavissa työturvallisuuslain 738/02 8 §:n mukaisesti, on työnantajan suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Lisäksi niissä tapauksissa, joissa on sattunut tapaturma, tutkitaan sekä vahingonkorvauslain ja rikosoikeuslain kohdat oikeudenkäynneissä.

Vahingonkorvausoikeudenkäynneissä tutkitaan työntekijän toiminnan moitittavuus, koska se on edellytyksenä työnantajan vahingonkorvausvastuun syntymiselle.

Rikosoikeudenkäynneissä johtajaa ja opettajaa on yleensä syytetty työturvallisuuslain rikkomisesta ja ruumiinvamman tuottamisesta. Tällöin valvonnan lisäksi koneiden ja laitteiden puutteellinen suojaus sekä annetut ohjeet on mainittu useimpien oikeuden päätöksien perusteluissa, kun opettajan ja rehtorin syyllisyyttä tai syyttömyyttä on punnittu.

Nämä ovat lainauksia Kymen työsuojelupiirin muistiosta 1402/93

Lisää asiasta Hämeen työsuojelupiirin muistio 0705/1993

RT KH-20589

Pohjois-Suomen työsuojelupiirin asiakirjat 2006

20.01.2010

Jaakko Sohlo

Työsuojeluvaltuutettu

Oulun opetustoimi